

પાઠ પાઠ 15

મનપસંદ જીવનસાથી

સુરેશભાઈ : ભદ્રા, દીકરી અહીં આવ તો.

ભદ્રા : આવી બાપુજી.
(ભદ્રા આવે છે)

લીલાબહેન : ભદ્રા, બેસ. તને કંઈક જરૂરી વાત કહેવી છે. કહે તને અપૂર્વ કેવો લાગ્યો? અમને તો છોકરો પસંદ છે. જો તું હા કહીશ ત્યારે વાત આગળ વધશે.

સુરેશભાઈ : જો દીકરી છોકરવાળાઓએ તો હા કહી દીધી છે. જેવું ખાનદાન આપણે ઈચ્છતા હતાં તેવું ખાનદાન આપણને મળી ગયું. છોકરાની નોકરી પણ સારી છે. દહેજમાં જેવું તે કહેશે તેવું આપણે આપીશું.

ભદ્રા : બાપુજી, તેઓ ક્યાં રહે છે?

સુરેશભાઈ : જ્યાં તારી દક્ષામાસી રહે છે ત્યાં તેઓ રહે છે.

ભદ્રા : બાપુજી તમે જે આપશો તે તેમની માંગ કરતાં ઓછું પડશે તો?

લીલાબેન : તું તેની ચિંતા ના કરીશ દીકરી. જે કામ મનથી થાય છે, તે સાદું જ થાય છે. એ લોકો એવા નથી જેવા બીજા લોકો હોય છે.

મનપસંદ જીવનસાથી

સુરેશ ભાઈ : ભદ્રા, બેટી યહાં આઓ તો।

ભદ્રા : આઈ પિતા જી! (ભદ્રા આતી હૈ)

લીલા બહન : ભદ્રા, બૈટો। તુમ સે કુછ જરૂરી બાત કરની હૈ। યહ બતાઓ, તુમ્હેં અપૂર્વ કૈસા લગા? હમેં તો લડકા પસંદ હૈ। જબ તુમ હાં કરોગી તબ બાત આગે બઢેગી।

સુરેશ ભાઈ : દેખો બેટી, લડકે વાલોં ને તો હાં કહ દી હૈ। જૈસા ઘરાના હમ યાહતે થે વૈસા ઘરાના હમેં મિલ ગયા। લડકે કી નૌકરી મી અચ્છી હૈ। દહેજ મેં જૈસા વે કહેંગે વૈસા હમ દેંગે।

ભદ્રા : પિતાજી, વે કહાં રહતે હૈં?

સુરેશ ભાઈ : જહાં તુમ્હારી મૌસી દક્ષા રહતી હૈ વહાં વે રહતે હૈં।

ભદ્રા : પિતાજી આપ જો દોગે વહ ઉનકી માંગ સે કમ પઢેગા તો?

લીલા બહન : તુમ ઉસકી ફિક્ર મત કરો બેટી। જો કામ મન સે હોતા હૈ વહ અચ્છા હી હોતા હૈ। વે લોગ એસે નહીં હૈં જૈસે ઓર લોગ હોતે હૈં।

ભદ્રા : બા, અત્યારના છોકરાઓને ભણેલી-ગણેલી છોકરીઓ જોઈએ, જે છોકરો ભણેલો-ગણેલો હોય તેણે દહેજ ના લેવું જોઈએ. જે છોકરો દહેજ ના લે તેની સાથે જ હું લગ્ન કરીશ.

લીલાબેન : આજ કાલ તો જેવો છોકરો તેવું દહેજ.

ભદ્રા : સારું બાપુજી, જેમ તમને યોગ્ય લાગે તેમ કરો. મને તમારા પર વિશ્વાસ છે. તમે તો મારું હિત જ વિચારશો.

સુરેશભાઈ : મેં કહ્યુંને દીકરી તું તેની ચિંતા ના કરીશ. હજી ક્યાં કંઈ માગ્યું છે? ખ્યારે માગશે ત્યારે વિચાર કરીશું. (ભદ્રાને પસંદ કરનાર છોકરો અપૂર્વ આવે છે)

અપૂર્વ : બા-બાપુજી ઘરમાં છે કે?

લીલાબેન : અપૂર્વ, આવ આવ, તારી જ વાત થઈ રહી હતી. અમે અમારી દીકરી ભદ્રા સાથે દહેજ અંગે વાતો કરી રહ્યાં હતાં.

અપૂર્વ : અરે, શું કીધું? દહેજ! બા હું એક ભણેલો-ગણેલો છોકરો છું. શું તમે મારી પાસેથી આવી આશા રાખો છો? આપણે જેવો સમાજ બનાવીશું તેવો જ તે બનશે. હું તો દહેજ લેવા-દેવાનો બિલકુલ વિરોધી છું.

લીલાબેન : કુરિવાજોનું તો ઉન્મૂલન કરવું જોઈએ. ખ્યાં દહેજનું દૂષણ ફેલાયેલું છે ત્યાં તારા જેવા ભણેલા માણસો જ છે જે

ભદ્રા : માँ, आज के लड़कों को पढ़ी-लिखी लड़कियाँ चाहिए। जो लड़का पढ़ा-लिखा हो उसे दहेज नहीं लेना चाहिए। जो लड़का दहेज नहीं लेगा मैं उस के साथ ही विवाह करूँगी।

लीला बहन : आज कल तो जैसा लड़का वैसा दहेज।

भद्रा : अच्छा पिताजी, जैसे आप को ठीक लगे वैसे कीजिए। मुझे आप पर विश्वास है आप तो मेरा हित ही सोचेंगे।

सुरेश भाई : मैंने कहा न बेटी, तुम उसकी फिक्र मत करो। अभी कहाँ कुछ मांग है? जब माँगेगे तब विचार करेंगे। (भद्रा को पसंद करनेवाला लड़का अपूर्व आता है)

अपूर्व : माँ-पिताजी घर में हैं क्या?

लीला बहन : अपूर्व, आओ-आओ। तुम्हारी ही बात हो रही थी। हम अपनी बेटी भद्रा के साथ दहेज के बारे में बातें कर रहे थ।

अपूर्व : अरે, क्या कहा? दहेज! माताजी मैं एक पढ़ा लिखा लड़का हूँ। क्या आप मुझ से ऐसी आशा रखती है? हम जेसा समाज को बनाएँगे वैसा ही वह बनेगा। मैं तो दहेज लेने देने के बिल्कुल खिलाफ हूँ।

लीला : कुरीतियों के तो उन्मूलन करना ही चाहिए। जहाँ दहेज का दूषण फैला हुआ है वहाँ तुम्हारे जैसे पढ़ेलिखे लोग ही हैं जो इसका विरोध कर सकते हैं।

આનો વિરોધ કરી શકે છે.

સુરેશભાઈ : અપૂર્વ, બહુ સારા વિચાર છે તારા. જ્યારે તારી જ જેમ બીજા લોકો પણ વિચારશે ત્યારે સમાજમાંથી દહેજનું દૂષણ દૂર થશે. સારું એ જણાવ કે લગ્ન ક્યારનાં નક્કી કરવાં છે.

અપૂર્વ : જે તમે મોટા મળીને નક્કી કરશો તે યોગ્ય જ હશે.

ભદ્રા : (અંગત કથન) હવે મને શાંતિ થઈ કે મને મારો મનગમતો જીવનસાથી મળી ગયો.

અપૂર્વ : બાપુજી, શું તમે ભદ્રાને કાલે મારા ઘરે મોકલી શકશો?

સુરેશભાઈ : હા, હા, કેમ નહીં? કંઈ વિશેષ કામ છે?

અપૂર્વ : હું અને મારી બહેન તેને એક સોનીની દુકાને લઈ જવા ઈચ્છીએ છીએ. થોડાં ઘરેણાં લેવાં છે.

લીલાબેન : સારું, સારું. કાલે ભદ્રા તમારા ઘરે આવી જશે. એવું કર તું જાતે આવીને તેને પોતાની સાથે જ લઈ જા.

અપૂર્વ : સારું, હવે તો જેમ તમે કહેશો તેમ હું કરીશ. હું કાલે સવારે દસ વાગે તમારા ઘરે આવી જઈશ. ત્યાં સુધી ભદ્રા તૈયાર થઈ જશે. અહીંથી પહેલાં અમે ઘરે જઈશું, પછી મારી બહેનની સાથે અમે બજાર જઈશું.

સુરેશભાઈ : સારું, તું સવારે આવી જજે.

સુરેશ ભાઈ : અપૂર્વ, બહુત અચ્છે વિચાર હૈ તુમ્હારે। જબ તુમ્હારી હી તરહ ઓર લોગ મી સોચેગે તબ સમાજ મેં સે દહેજ કા દૂષણ દૂર હોગા। અચ્છા, યહ બતાઓ કિ લગ્ન કબકે તય કરના હૈ।

અપૂર્વ : આપ બડે મિલકર તય કરેંગે વહ ઠીક હી હોગા।

ભદ્રા : (સ્વગત કથન) અબ મુઝે શાંતિ હુઈ કિ મુઝે મેરા મનપસંદ જીવનસાથી મિલ ગયા।

અપૂર્વ : પિતાજી, ક્યા આપ ભદ્રા કો કલ મેરે ઘર મેજ સકેંગે?

સુરેશ ભાઈ : હા, હા। ક્યોં નહીં? કુછ વિશેષ કામ હૈ?

અપૂર્વ : મેં ઓર મેરી બહન ઉસે એક સુનાર કી દુકાન પર લે જાના ચાહતે હૈં। કુછ ગહને લેને હૈં।

લીલા બહન : અચ્છા, અચ્છા। કલ ભદ્રા આપ કે ઘર આ જાએગી। એસા કરો તુમ ખુદ આકર ઉસે અપને સાથ હી લે જાઓ।

અપૂર્વ : ઠીક હૈં, અબ તો જૈસા આપ કહેંગે વૈસા મેં કરૂંગા। મેં કલ સુબહ દસ બજે આપકે ઘર આ જાઝૂંગા। તબ તક ભદ્રા તૈયાર હો જાએગી। યહાં સે પહલે હમ ઘર જાએંગે, ફિર મેરી બહન કે સાથ હમ બાજાર જાએંગે।

સુરેશ ભાઈ : ઠીક હૈ। તુમ સવેરે આ જાના।

अपूर्व : सारुं, हुं वउं छुं. आवणे.
सुरेशभाई, लीलाबेन : आवणे
दीकरा.

अपूर्व : ठीक है। मैं चलता हूँ। नमस्कार।
सुरेश भाई, लीला बहन: नमस्कार बेटा।

शब्दार्थ

गुजराती शब्द	हिंदी अर्थ
नोकरी	नौकरी
मागवुं	मांगना
आपीशुं	देंगे
ओछुं	कम
भणोली-गणोली	पढ़ीलिखी
दहेज	दहेज
लग्न	शादी, विवाह
अंगे	बारे में
बनाववुं	बनाना
वातो	बातें
कीधुं	कहा
लेवा-देवा	लेने-देने
विरोधी	खिलाफ
दूषण	दूषण
कुरिवाज	कुरीतियाँ
उन्मूलन	उन्मूलन
मनगमतो	मनपसंद
जवनसाथी	जीवनसाथी
मणी	मिल
मोकली शकशो	भेज सकोगे
सोनी	सुनार
छच्छीअे	चाहते
अेवुं	एसा
जे...ते	जो-सो/वह
जेम...तेम	जैसे....वैसे
ज्यां...त्यां	जहाँ...वहाँ

અભ્યાસ

I નીચે દિે ગુ વાક્ય ઢોહરાઙુે I

1.
  - 1) જે કામ મનથી થશે તે સારું થશે.
  - 2) જે છોકરો ભણેલો હોય તેણે ઢહેજ ના લેવું જોઈએ.
  - 3) મારે તો જે છોકરો ઢહેજ ના લે તેની સાથે જ લગ્ન કરવા છે.
  - 4) જે બચાવ્યું છે તે વાપરીશું.
  - 5) મેં તો જે મારી બહેને કહ્યું તે કર્યું.
  - 6) જે મહિનાનું મુહૂર્ત સારું હશે તે નક્કી કરીશું.
2.
  - 1) તમે જે કહેશો તેમ કરીશ.
  - 2) જેમ માગશે તેમ આપીશું.
  - 3) જેમ તમે ઈચ્છ્યું તેમ જ મળ્યું.
  - 4) આજકાલ તો જેમ છોકરો વધુ ભણેલો તેમ ઢહેજ વધુ માગે છે.
  - 5) જેમ તમને યોગ્ય લાગે તેમ કરો.
3.
  - 1) જ્યાં તારી માસી ઢક્ષા રહે છે ત્યાં તેઓ રહે છે.
  - 2) જ્યાં ઢહેજનું ઢૂષણ ફેલાયેલું છે ત્યાં તમારા જેવા સારા માણસો પણ છે.
  - 3) જ્યાં હું રહું છું ત્યાં બજારમાં મારા મિત્રની સોનીની ઢુકાન છે.

II રેખાંકિત શબ્દોં કે સ્થાન પર દિે ગુ પ્રત્યેક શબ્દ કા પ્રયોગ કર વાક્ય બનાઙુે I

તમે જેમ કહેશો તેમ કરીશ.

માગશો	આપીશું
ચાલશો	ચાલીશું
લખશો	લખીશું
આપશો	વાપરીશું
બોલશો	બોલીશું

III ઉઢાહરણ કે અનુસાર નીચે દિે ગુ વાક્ય પૂરે કીઙુે I

1. ઉઢાહરણ: કામ મનથી કરો.
કામ સારું થશે.
જે કામ મનથી કરશો તે સારું થશે.
  - 1) તમે કહો.
હું કરીશ.
  - 2) છોકરી ભણે છે.
છોકરી કમાય પણ છે.

- 3) લોકો મહેનત કરે છે.
લોકો કંઈક મેળવે છે.
- 4) તમે આપશો.
અમે સ્વીકારીશું.

2. ઉદાહરણ: તમે કહો.
હું લગ્ન કરીશ.
જેમ તમે કહેશો તેમ હું લગ્ન કરીશ.

- 1) તમે કહો.
હું કામ કરીશ.
- 2) તમે માગો.
હું આપીશ.
- 3) તમે આપો.
હું વાપરીશ.
- 4) તમે ભણો.
સારી નોકરી મળશે.

3. ઉદાહરણ: તારી માસી દક્ષા રહે છે.
તેઓ રહે છે.
જ્યાં તારી માસી દક્ષા રહે છે ત્યાં તેઓ રહે છે.

- 1) દહેજનું દૂષણ ફેલાયેલું છે.
તમારા જેવા સારા માણસો પણ છે.
- 2) હું રહું છું.
મારા મિત્રની સોનીની દુકાન છે.

IV કોષ્ટક મેં દિે ગઁ શબ્દોં કે ઉપયુક્ત રૂપોં કા પ્રયોગ કર વાક્ય પૂરે કીજિે।

(જે...તે, જેમ...તેમ, જ્યાં.....ત્યાં)

- 1) ..... ઘરમાં દીકરી હોય છે ..... મા બાપને ચિંતા થાય છે.
- 2) તમે ..... કહેશો ..... કરીશ.
- 3) આજકાલ ..... છોકરો ભણેલો ..... વધુ દહેજ માગે છે.
- 4) ..... કામ મનથી થાય ..... સારું થાય.
- 5) ..... તારી માસી દક્ષા રહે છે ..... તેઓ રહે છે.
- 6) ..... છોકરો દહેજ ના લે સાથે મારે લગ્ન કરવા છે.
- 7) ..... તમને યોગ્ય લાગે કરો.

V कोष्ठक में दिए गए हिंदी शब्दों के समानार्थक गुजराती शब्दों का प्रयोग कर वाक्य पूरे कीजिए।

- 1) હે ભગવાન જે પ્રયત્ન..... તે સફળ થાય. (મૈ કરૂં)
- 2) કુટુંબ અને નોકરી ..... સારાં છે. (દોનોં)
- 3) બાપુજી જેમ આપશો તેમ ..... પડશે તો? (કમ)
- 4) જે છોકરો ..... હોય તેણે દહેજ ન લેવું જોઈએ. (પદ્દા-લિખા)
- 5) જે ..... છે તે વાપરીશું.(બચાયા)
- 6) મને મારો ..... જીવનસાથી મળશે. (મન-પસંદ)

VI बायीं ओर दिए गए वाक्यांशों का दाहिनी ओर दिए गए वाक्यांशों के साथ सही मिलान कर वाक्य बनाइए।

- 1) જે કામ હું કરી શકું છું - તેવા ખરીદશું
- 2) જ્યાં ગોળ હોય - તેમ તે લખશે.
- 3) જેવું વાવશો - તે જ કામ કરવું જોઈએ.
- 4) જેમ તમે લખાવશો - ત્યાં કીડીઓ થાય.
- 5) જેમ બાળક મોટું થાય - તેવું લણશે.
- 6) જે તમારું મન કહે - તેમ તેની જરૂરીયાત વધે છે.
- 7) જેવાં ઘરેણાં તે પસંદ કરશે - તે તમે પણ કરી શકો છો.

VII उदाहरण के अनुसार नीचे दिए गए वाक्यों के निषेधवाचक रूप बनाइए।

उदाहरण: જે રમેશ કહે છે તે લતા માને છે.
જે રમેશ કહે છે તે લતા માનતી નથી.

- 1) જે ઘરમાં ધન છે તે ઘરમાં સુખ શાંતિ છે.
- 2) જેમાં તાકાત છે તેમાં સારા ગુણ છે.
- 3) જે પાણી ઠંડું છે તે મને જોઈએ.
- 4) જેનું નામ રાહુલ છે તે આ જ છોકરો છે.
- 5) જેમ આપણે કરીએ છીએ તેમ બાળકો શીખે છે.
- 6) જેમ તમે આપશો તેમ ઓછું પડશે.
- 7) જેવા તમે પ્રશ્ન પૂછશો તેવા તમને જવાબ મળશે.

VIII उदाहरण के अनुसार नीचे दिए गए वाक्यों के प्रश्नवाचक रूप बनाइए।

उदाहरण: જે કામ મનથી થાય તે સારું થાય.
જે કામ મનથી થાય તે સારું થશે કે?

- 1) જેમ તમે કહેશો તેમ કરશે.
- 2) જે બચાવ્યું હશે તે વાપરશું.

- 3) ભદ્રા કાલે મારા ઘરે આવશે.
- 4) તમે તેને મળશો.

IX उदाहरण के अनुसार नीचे दिए गए वाक्यों का परिवर्तन कीजिए।

उदाहरण: જે પ્રયત્ન હું કરું તે સફળ થાય.
જેણે પ્રયત્ન કર્યો તેઓને સફળતા મળી.

- 1) જે કામ મનથી કરે તે સારું થાય.
- 2) જે બચાવ્યું છે તે વાપરશે.
- 3) જે માગ્યું તે આપ્યું.

पढ़िए और समझिए

કુંવરબાઈનું મામેરું

નરસિંહ મહેતા ગુજરાતના આદિ કવિ છે. તે કૃષ્ણના પરમ ભક્ત હતા. જ્યાં હરિજનો રહેતા હતા ત્યાં તેઓ ભજન કરવા જતા હતા. પોતાની દીકરી કુંવરબાઈનું મામેરું કરવા નરસિંહ મહેતા ગયા. ગરીબ નરસિંહ મહેતાની દીકરીનાં સાસરિયાંએ મજાક ઉડાવી. કુંવરબાઈએ જેવા પોતાના પિતાને ખાલી હાથે આવેલા જોયા કે તરત રડી પડી. કુંવરબાઈએ પિતાને કહ્યું, "જેમ મા ગુજરી ગઈ તેમ હું પણ ગુજરી ગઈ હોત તો સારું". નરસિંહ મહેતાએ દીકરીને આશ્વાસન આપી ચિંતા નહીં કરવા તેમજ ભગવાન પર ભરોસો રાખવા સલાહ આપી. જે વસ્તુ જરૂરી હોય તેની યાદી તૈયાર કરવા કહ્યું. કુંવરબાઈ સાસુ પાસે યાદી લખાવવા ગયાં. તેમણે કુંવરબાઈને યાદી લખાવવા વડસાસુ પાસે મોકલ્યા. કુંવરબાઈના વડસાસુએ ઉપહાસ કરવા માટે મોટી યાદી લખી આપી. લખેલી યાદી નરસિંહ મહેતાની શક્તિ મુજબની છે તેમ જણાવ્યું. યાદી વાંચી કુંવરબાઈ હેબતાઈ ગઈ. નરસિંહ મહેતાએ યાદીમાં લખેલી વસ્તુઓ ઉત્તમ જાતની આપી. લોકો આ જોઈ દંગ થઈ ગયાં. ભગવાને નરસિંહ મહેતાની લાજ રાખી.

शब्दार्थ

ગુજરાતી શબ્દ	હિંદી અર્થ
નરસિંહ મહેતા	ગુજરાત કે કૃષ્ણ ભક્ત કવિ
કુંવરબાઈ	(નરસિંહ મહેતા કી) લડકી કા નામ
આદિ કવિ	આદિ કવિ, પ્રારંભ કે કવિ
પરમ ભક્ત	પરમ ભક્ત
હરિજન	અછૂત
ભજન	ભજન-ભક્તિગીત
મામેરું	બચ્ચે કે જન્મ કે પૂર્વ અવસર પર લડકી કો માઈ-બાપ કી ઓર સે મેંટ

સાસરિયાં	સસુરાલ કે લોગ
મજાક	મજાક
ગરીબ	નિર્ધન
ખાલી હાથ	ખાલી હાથ
રડવું	રોના
ગુજરી ગઈ	દેહાંત હુઆ
આશ્વાસન	સાંત્વના
ચિંતા	ફિક્ર
ભરોસો	એતબાર/ભરોસા
સલાહ	સલાહ-સીખ
સાસુ	પતિ યા પત્ની કી માँ
વડસાસુ	સસુર કી માँ, બડીસાસ
ઉપહાસ	મજાક
શક્તિ	સામર્થ્ય
હેબતાઈ ગઈ	ચૌક ગઈ
જાત	ગુણ
દંગ	આશ્ચર્યચકિત
લાજ	લાજ/ઙ્જત

અભ્યાસ

I અનુચ્છેદ કે આધાર પર નીચે દિે ગે પ્રશ્નોં કે ઉત્તર દીજિે ।

- 1) કુંવરબાઈને ત્યાં નરસિંહ મહેતા શા માટે ગયા?
- 2) કુંવરબાઈ કેમ રડી પડી?
- 3) નરસિંહ મહેતાએ દીકરીને શું આશ્વાસન આપ્યું?
- 4) વડસાસુએ કેવી યાદી બનાવી?
- 5) કુંવરબાઈ કેમ હેબતાઈ ગઈ?
- 6) મામેરાની વસ્તુઓ જોઈ લોકો દંગ કેમ થયા?

II નીચે દિે ગે શબ્દોં કો વાક્યોં મેં પ્રયોગ કીજિે ।

પરમ ભક્ત, મજાક ઉડાડવી, ખાલી હાથે, આશ્વાસન આપવું, ભરોસો રાખવો, દંગ થવું, કુરિવાજ, જીવનસાથી, ભણેલી-ગણેલી, વિરોધી.

III હિંદી મેં અનુવાદ કીજિે ।

આજે આપણા સમાજમાં જ્યાં-ત્યાં ઘણી બધી બદીઓ જોવા મળે છે. સમાજમાં આજે વિવિધ પ્રકારનાં વ્યસનો વધી રહ્યાં છે. સમાજમાં શિક્ષણના અભાવને કારણે વિવિધ પ્રકારનાં વ્યસનો ઘર કરી ગયાં છે. જેમ કે દારૂ, ગાંજો,

ચરસ, અફીણ વગેરે જેવાં વ્યસનો આજે પણ સમાજના કેટલાય પરિવારોને બરબાદ કરે છે. આવા પરિવારો જેમ-તેમ કરીને પોતાના પરિવારનું ગુજરાન ચલાવે છે. જે ઘરનો મોભી દારૂ પીતો હોય તે ઘરનાં બાળકો ઉપર તેની અસર પડે છે. આ ઉપરાંત આડોસ-પાડોશમાં પણ તેની ખરાબ અસર પડે છે.

સમાજમાં કેટલાય એવા પરિવાર છે જેમાં વ્યસન ખૂબ ખરાબ રીતે ઘર કરી ગયાં છે. સ્વયંસેવી સંસ્થાઓ અને સરકાર દ્વારા વ્યસન મુક્તિના અભિયાન ચાલે છે. તેનાથી કેટલાય પરિવારોમાં વ્યસન દૂર થાય છે. વ્યસનથી મનુષ્યને શારીરિક નુકસાન થાય છે. એ ઉપરાંત તેને આર્થિક અને સામાજિક નુકસાન થાય છે. જે પરિવારમાં તે પરિવારનાં બાળકો પણ વ્યસન કરે છે. આવાં પરિવારનાં બાળકોનું શિક્ષણ પણ અધુરું રહે છે અને એ બાળકને છેવટે બાળ મજૂરી કરવી પડે છે. એટલે જે ભણેલા છે તેમનું કર્તવ્ય છે કે તે બાળકોને યોગ્ય રસ્તો બતાવે અને સમાજમાં વ્યસનને ન વધવા દે.

IV ગુજરાતી મેં અનુવાદ કીજિયે ।

हमारे समाज में अनेक कुरीतियाँ हैं। दहेज प्रथा उन कुरीतियों में से एक है। सभी कुरीतियों की जड़ अशिक्षा और अज्ञानता है। जैसे-जैसे समाज में शिक्षा का प्रसार होगा वैसे-वैसे हमारे विचार भी बदलेंगे। जिस प्रकार दीपक से अंधकार मिटता है उसी प्रकार शिक्षा से ज्ञान प्राप्त होता है। जहाँ शिक्षा का उजाला होगा वहाँ कुरीतियाँ नहीं रह सकतीं।

दहेज प्रथा को मिटाने के लिए नई पीढ़ी को प्रयत्न करना पड़ेगा। विशेष रूप से लड़कियों को जागरूक होना पड़ेगा। उन्हें चाहिए कि, जिस लड़के के द्वारा दहेज की मांग हो उस लड़के से वे विवाह के लिए मना कर दें। जिस समाज में लड़कियाँ पढ़ी लिखी होंगी उस समाज में कुरीतियाँ मिट जाएँगी।

इस लिए हम जितना ध्यान लड़कियों की शिक्षा पर देंगे उतना ही हम कुरीतियों को मिटाने में सहयोग करेंगे।

जिस देश की युवापीढ़ी जागरूक होगी उस देश का विकास शीघ्रगति से होगा। इस लिए यदि हमें समाज में से कुरीतियाँ समाप्त करनी हैं तो हमें शिक्षा के प्रसार पर ध्यान देना चाहिए।

V दहेज प्रथा के बारे में अपने विचार प्रकट करते हुए गुजराती में एक अनुच्छेद लिखिए ।

टिप्पणियाँ

1. नीचे दिए गए वाक्यों पर ध्यान दीजिए।

1. 1) જે ઘરમાં દીકરી હોય તે મા-બાપને જિસ ઘર મેં બેટી હો ઉસ માં-બાપ કો ચિંતા થાય. ફિક્ર હોતી હૈ।
- 2) જે પ્રયત્ન હું કરું તે સફળ થાય. જો પ્રયત્ન મેં કરું વહ સફલ હો।
- 3) જે કામ મનથી થાય તે સારું થાય. જો કામ મન સે હો વહ અચ્છા હો।

- 4) જે મહિનાનું મુહૂર્ત સારું હશે તે जिस महिने का मुहूर्त अच्छा होगा
नक्की करीशुं. वह तय करेंगे।

उपर्युक्त वाक्य हिंदी के जो-वह, जिस-उस प्रकार के सह संबंध सूचक वाक्य हैं। दोनों वाक्यों की संज्ञाओं का संबंध दिखाने के लिए संबंधसूचक अव्यय शब्दों का प्रयोग हिंदी की तरह ही होता है।

2.

- 1) તમે જેમ કહેશો તેમ કરીશ. આપ जैसा कहेंगे वैसा करूंगी।
2) જેમ માગશો તેમ આપીશું. जैसे माँगेंगे वैसे देंगे।
3) જેમ આપશો તેમ ઓછું પડશે તો? जैसे दोगे वैसे कम पड़ेगा तो?

उपर्युक्त वाक्य हिंदी के 'जैसे-वैसे' प्रकार के हैं। गुजराती में 'જેમ-તેમ' (जेम-तेम) या 'જેવું-તેવું' (जेवुं-तेवुं) का प्रयोग करके ऐसे वाक्य बनते हैं। 'जैसे-वैसे' का प्रयोग तीन कालों में समान रूप में किया जाता है और दोनों क्रिया करने की क्रमिकता तथा रीती को दिखाते हैं।

3. इस पाठ में निम्न प्रकार के वाक्यों का भी प्रयोग किया गया है।

- 1) ખ્યાં તારી માસી દક્ષા રહે છે ત્યાં जहाँ तुम्हारी मौसी दक्षा रहती है
તેઓ રહે છે. वहाँ वे रहते हैं।
2) ખ્યાં હું રહું છું ત્યાં બજારમાં जहाँ मैं रहता हूँ वहाँ बाजारमें मेरे
મારા મિત્રની સોના-ચાંદીની मित्र की सोने चाँदी की दुकान है।
દુકાન છે.
3) ખ્યાં દહેજનું દૂષણ ફેલાયેલું છે जहाँ दहेज का दूषण है वहाँ आप
ત્યાં તમારા જેવા સારા માણસો जैसे भले लोग भी हैं।
પણ છે.

उपर्युक्त वाक्य हिंदी के 'जहाँ-वहाँ' प्रकार के हैं। गुजराती में 'ખ્યાં-ત્યાં' (ज्यां-त्यां) के प्रयोग से ऐसे वाक्य बनते हैं। इस प्रयोग से स्थानका बोध होता है।

II इस पाठ में निम्न प्रकार के वाक्यों का प्रयोग किया गया है।

- 1) જેમ/જેવું માગશે તેમ/તેવું આપીશું.
2) જેમ/જેવું કહેશો તેમ/તેવું હું આપીશું.
3) જેમ/જેવું બોલ્યા તેમ/તેવું મેં લખ્યું.
4) જેમ બાળક મોટું થાય છે તેમ તેની સમજ પણ વધે છે.
5) જેવું ઘર હતું તેવું મળી ગયું.

- 6) જેવું વાવશો તેવું લણશો.
- 7) જેવી છોકરી તેમને જોઈએ તેવી ગીતા નથી.
- 8) જેવો તારો સ્વભાવ છે તેવા સારો એનો સ્વભાવ છે.

उपर्युक्त वाक्यों में रेखांकित शब्द 'जेम-तेम'/'जेवुं-तेवुं'/'जेवा-तेवा'/'जेवो-तेवो'/'जेवी-तेवी' हिंदी के 'जैसे-वैसे'/'जैसा-वैसा'/'जैसी-वैसी' के समान हैं। ये सह संबंध सूचक अव्यय शब्द हैं जो रीती/क्रमिकता/समय आदि का बोध कराते हुए क्रियविशेषणों की तरह प्रयोग में आते हैं।

ध्यान दीजिए कि सहसंबंधी अव्यय शब्द 'जेम-तेम' का परिवर्तन लिंग-वचन के अनुसार नहीं होता है और 'जेवुं-तेवुं', 'जेवा-तेवा', 'जेवो-तेवो', 'जेवी-तेवी' हिंदी के 'जैसा-वैसा', 'जैसी-वैसी', 'जैसे-वैसे' की तरह लिंग-वचन के अनुसार परिवर्तित होते हैं।